

Publicerad: 21-12-2018

Sanna Roos, tel. +358 (0)18 25 583

Inkomstfördelning och välfärd 2018

I korthet

- Den svaga utvecklingen av BNP per capita fortsätter på Åland med endast marginell tillväxt av hushållens disponibla penninginkomst år 2016. Inkomstfördelningen är relativt oförändrad på Åland och ligger på samma nivå som i Finland.
- Totalt 17 procent av hushållen på Åland låg under den relativa fattigdomsgränsen (15 257 euro) 2016. Den vanligaste hushållstypen bland dessa var ensamförsörjarkhushåll med två barn.
- Resultaten för subjektiv välfärd (självskattad hälsa, mellanmänsklig tillit och nöjdhet med livet) indikerar att social välfärd har en stabil grund på Åland. Social välfärd på individnivå har ett samband med personens ekonomiska situation.
- Hög utbildningsnivå kan bidra till hög social välfärd i befolkningen.

Inledning

Denna publikation presenterar statistiska uppgifter om inkomstfördelning och välfärd på Åland.

Som *ekonomiska indikatorer* används bruttonationalprodukt per invånare (BNP/capita), hushållens disponibla inkomster, ginikoefficient och ekonomisk utsatthet. Dessa mått skapar en bild av den ekonomiska utvecklingen och inkomstfördelningen i det åländska samhället under en lång tidsperiod och i förhållande till närregionerna.

En kompletterande bild av välståndets utveckling fås med hjälp av sociala indikatorer som regeringen i Sverige tog i bruk 2017 (se även SOU 2015:56). I dessa indikatorer ingår låg ekonomisk standard (ekonomisk utsatthet), självskattad hälsa, utbildningsnivå, mellanmännisklig tillit och nöjdhet med livet.

De statistiska uppgifterna som rapporteras kommer från Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB), Folkpensionsanstalten (FPA), Statistikcentralen (SC) samt Institutet för välfärd och hälsa (THL). Vissa uppgifter är hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) databas och från Europeiska kommissionens *Eurostat* databas.

Det mesta av informationen finns tillgänglig på ÅSUB:s hemsida i form av [excltabeller och databaser \(Inkomster och skatter\)](#).

Ekonomiska indikatorer

I ekonomiska indikatorer ingår BNP/capita, hushållens disponibla inkomster, ginikoefficient och ekonomisk utsatthet.

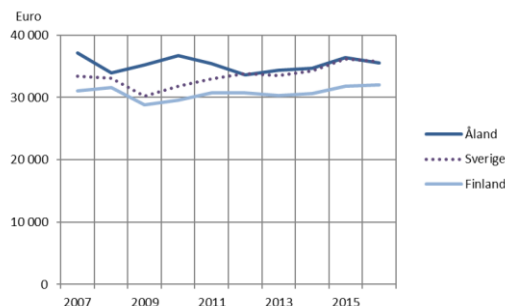
BNP per capita

BNP/capita beskriver den allmänna levnadsstandard genom att mäta landets produktion av varor och tjänster i förhållande till befolkningsutvecklingen. BNP/capita påverkas bland annat av sysselsättningsgraden, vilket är antalet sysselsatta i förhållande till befolkningen i arbetsför ålder.

Den svaga utvecklingen av BNP/capita fortsätter på Åland. Värdet av Ålands produktion av varor och tjänster per invånare korrigerat för köpkraft sjönk till 35 600 euro år 2016 och låg därmed något lägre än i Sverige (35 800 euro). Den åländska och den svenska BNP/capita har legat i paritet sedan 2012. Finlands BNP/capita har legat på en lägre nivå än Ålands och Sveriges.

Figur 1 visar utvecklingen av BNP/capita på Åland samt i Finland och i Sverige under de senaste åren.

Figur 1. BNP per capita för Åland, Finland och Sverige, 2007–2016

Not: BNP/capita anges i löpande priser och efter att ha justerat för skillnader i köpkraft mellan länderna. Uppgifterna för Finland inkluderar Åland.

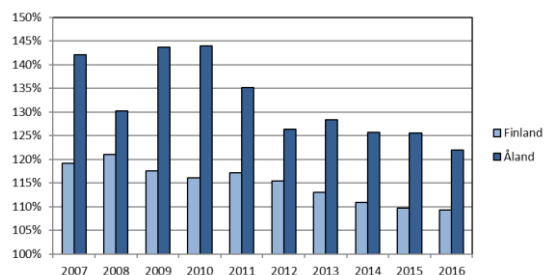
Källa: ÅSUB, Eurostat

För detaljerade uppgifter om BNP/capita (euro, köpkraftskorrigerat) på Åland, i Finland och i Sverige 2007–2016, se *Bilaga 1*.

Enligt ÅSUB:s prognoser kommer den årliga BNP-tillväxten på Åland vara svag och ligga runt 0,5 procent 2017–2018. I Sverige förväntas BNP-tillväxten vara 2,6–2,9 procent 2018. Prognoserna för den finländska BNP-tillväxten för 2018 hamnar runt 3,0 procent.¹

I europeiskt sammanhang har Finlands och Ålands välfärd, mätt som BNP/capita, varit högre än i genomsnitt. *Figur 2* visar att skillnaderna dock har minskat. Ålands BNP/capita i förhållande till EU:s har minskat från 144 procent (2009 och 2010) till 122 procent (2016). Finlands BNP/capita i förhållande till EU:s har minskat från 121 procent (2008) till 109 procent (2016). Med andra ord har tillväxten av BNP/capita varit lägre på Åland och i Finland än för EU-länderna i genomsnitt.

Figur 2. Ålands och Finlands BNP per capita (köpkraftskorrigerat) i förhållande till EU:s 2007–2016

Not: EU:s BNP/capita motsvarar 100 procent. Uppgifterna för Finland inkluderar Åland. Observera att y-axeln börjar vid 100. Källa: ÅSUB, Eurostat

BNP/capita är det vanligaste måttet som används för att beskriva ekonomisk tillväxt i länder och regioner. Den ekonomiska utvecklingen för hushållen beskrivs med mått för disponibla inkomster.

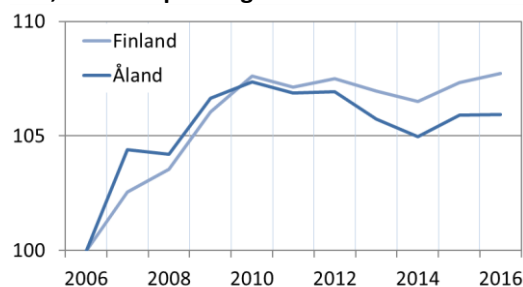
Hushållens disponibla inkomster

Disponibel penninginkomst räknas från hushållens bruttoinkomster som omfattar löneinkomster, företagarinkomster, kapitalinkomster och erhållna transfereringar. Betalda skatter subtraheras och skattefria transfereringar, som barnbidrag, bostadsbidrag och utkomststöd, adderas.

Figur 3 visar att välfärdsutvecklingen, mätt med hushållens disponibla penninginkomst, har varit svagare på Åland än i Finland sedan 2010. De senaste uppgifterna för 2016 visar att tillväxten var endast marginell på Åland och ökade något i Finland.

Trots den snabbare tillväxten av hushållens disponibla penninginkomst i Finland sedan 2010, har åländska hushållen totalt sett haft större disponibla inkomster. Hushållens disponibla penninginkomster var 38 970 euro på Åland och 31 824 euro i Finland år 2016 (median, räknat med 2016 års penningvärde).

Figur 3. Hushållens disponibla penninginkomst (median) på Åland och i Finland. Index 2006 = 100, 2016 års penningvärde

Not: Uppgifterna för Finland inkluderar Åland. Källa: ÅSUB, SC

Den ekvivalerade inkomsten visar inkomsterna då hushållens sammansättning tagits i beaktande². Även

¹ ÅSUB Översikter och indikatorer 2018:3.

² Ekvivalent inkomst betyder att hushållets inkomst fördelas på antalet konsumtionsenheter i hushållet. Enligt

den ekvivalerade inkomsten brukar visa en tendens att öka genom åren. Den genomsnittliga (median) ekvivalerade inkomsten per hushåll var 27 322 euro på Åland och 23 011 euro i Finland år 2016. Det finns dock variation i fördelningen av inkomsterna mellan hushållen, vilket synliggörs med hjälp av ginikoefficient.

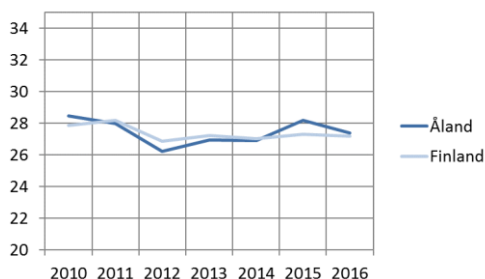
Ginikoefficient

Ginikoefficient mäter ojämlikheter i hushållens inkomster. Ju högre värde ginikoefficienten får desto ojämna är inkomsterna. Ginikoefficientens värde 0 betyder att alla individer har exakt lika stora inkomster, medan värde 1 betyder att en inkomsttagare får alla inkomster. Ginikoefficienten multipliceras ofta med 100 och anges som ett procenttal.

Inkomstfördelningen mellan hushållen i Norden har varit relativt jämn. Samtliga nordiska länder hade en ginikoefficient som låg under EU:s genomsnitt (30,8) år 2016³.

På Åland har ginikoefficienten varit relativt oförändrad. Den har legat på samma nivå som ginikoefficienten i Finland och var 27,4 år 2016 (Figur 4).

Figur 4. Ginikoefficient för disponibel penninginkomst, Åland och Finland, 2010–2016

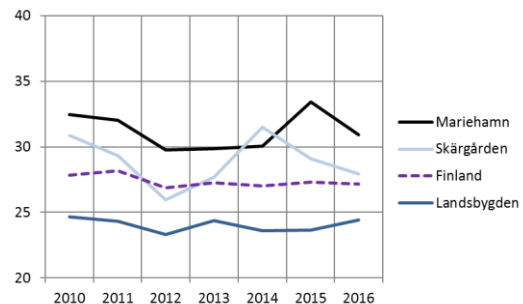

Not: Uppgifterna för Finland inkluderar Åland.
Källa: ÅSUB, THL

konsumtionsenhetsskalan får den första fullvuxna hushållsmedlemmen vikten 1 och övriga personer över 13 år får vikten 0,5. Barn (0–13 år) får vikten 0,3. Viktningen bygger på antagandet att inkomsterna fördelas mellan

Fördelningen av hushållens disponibla inkomster har varierat mellan åländska regioner. Figur 5 visar att ginikoefficienten oftast har varit högst i Mariehamn och lägst på landsbygden.

Figur 5. Ginikoefficient för disponibel penninginkomst, Ålands regioner och Finland, 2010–2016

Källa: ÅSUB, SC

Ginikoefficienten tar inte hänsyn till inkomstens eventuella ojämlika fördelning inom hushållet (se mera, Bennett, 2013; Boschini & Gunnarsson, 2018). Det är därmed viktigt att beskriva den ekonomiska utsattheten även på individnivå.

Ekonomisk utsatthet och relativ fattigdom

Statistikcentralens indikator för (förlängd) ekonomisk utsatthet innebär att personen har hört till ett låginkomsthushåll både under statistikåret och under två av de tre föregående åren. I låginkomsthushållet understiger ekvivalerade disponibla penninginkomster¹ 60 procent av medianen för samtliga hushåll.

SC:s statistik för Åland visar att totalt 1 175 personer levde i ekonomiskt utsatta hushåll år 2016. Antalet motsvarar 4,1 procent av

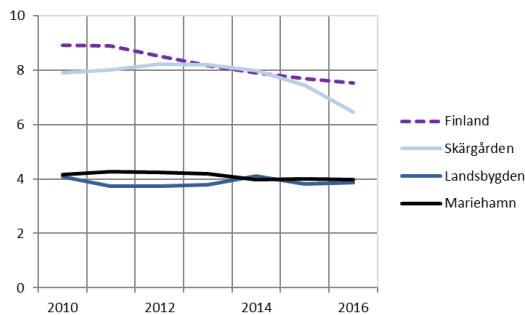
hushållets medlemmar i proportion till varje medlems konsumtionsbehov.

³ www.eurostat.fi

den åländska befolkningen och hade minskat med nio personer från 2015.

Uppgifterna för förlängd ekonomisk utsatthet kan användas för att beräkna risken för ekonomisk utsatthet i Ålands regioner. *Figur 6* visar att andelen ekonomiskt utsatta i befolkningen är större i den åländska skärgården jämfört med landsbygden och Mariehamn.

Figur 6. Risk för ekonomisk utsatthet i Ålands regioner och Finland 2010–2016

Källa: ÅSUB, SC

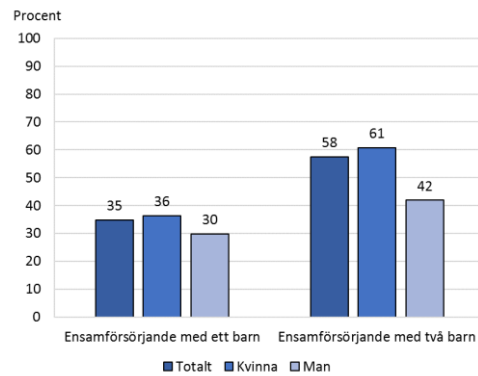
Mättet för relativ fattigdom kan beräknas på olika sätt. Den relativa fattigdomsgränsen nedan har beräknats från hushållens ekvivalerade nettoinkomst. Gränsen för relativ fattigdom ligger vid 60 procent av medianen för samtliga hushåll under statistikåret. För mera om fattigdomsgränser, se ÅSUB Rapport 2018:6.

Totalt 17,1 procent av hushållen på Åland låg under den relativa fattigdomsgränsen (15 257 euro) år 2016. Den vanligaste hushållstypen bland dessa var ensamförsörjande med två barn. Totalt 58 procent av ensamförsörjarhushållen med två barn och 35 procent av ensamsörjarhushållen med ett barn levde under gränsen för relativ fattigdom 2016.

Figur 7 visar att relativ fattigdom var vanligare bland ensamförsörjande kvinnor

än ensamförsörjande män.

Figur 7. Andel (%) ensamförsörjande under den relativa fattigdomsgränsen på Åland 2016 (efter kön)

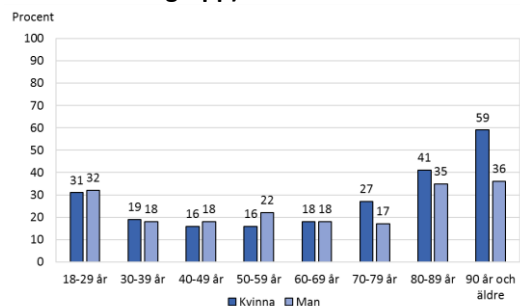

Not: Den relativa fattigdomsgränsen är beräknad på nettoinkomsten och den modifierade OECD-skalan.

Källa: ÅSUB Rapport 2018:6

Totalt 24 procent av enpersonshushållen låg under den relativa fattigdomsgränsen (26 % av ensamstående kvinnor, 23 % av ensamstående män)⁴. *Figur 8* visar andelen enpersonshushåll under den relativa fattigdomsgränsen på Åland 2016.

Figur 8. Andel (%) enpersonshushåll under den relativa fattigdomsgränsen på Åland 2016 (efter kön och åldersgrupp)

Not: Den relativa fattigdomsgränsen är beräknad på nettoinkomsten per konsumtionsenhet (OECD-skalan) innan skattefria transfereringar.

Källa: ÅSUB Rapport 2018:6

Sammanlagt 467 hushåll beviljades utkomststöd på Åland 2016. Totalt 46 procent var ensamstående män och 39 procent ensamstående kvinnor (*Bilaga 2*).

⁴ ÅSUB Rapport 2018:6.

Sociala indikatorer

I sociala indikatorer ingår självskattad hälsa, mellanmänsklig tillit, utbildningsnivå och nöjdhet med livet. Subjektivt välbefinnande är ofta högt i rika, demokratiska och politiskt stabila samhällen.

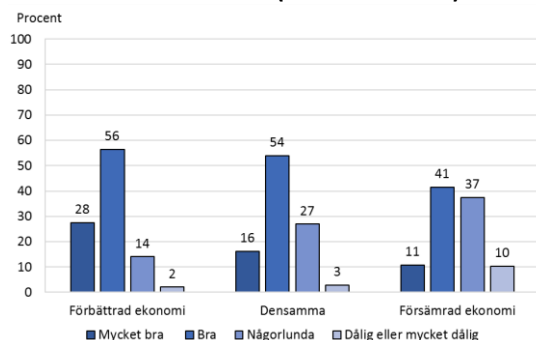
Självskattad hälsa

Självskattad hälsa avser den andel i befolkningen, som bedömer sin hälsa som bra eller mycket bra. Indikatorn för självskattad hälsa har visat sig relativt väl kunna förutsäga individens senare hälsoutveckling.

Enligt åländskt enkätmaterial från 2018 upplever 69 procent av ålänningarna (16 och äldre) sin hälsa som bra eller mycket bra⁵. Motsvarande andel i Sverige är 73 procent och i Finland 69 procent⁶.

Självskattad hälsa har ett samband med den svarandes ekonomiska situation. De svarande som hade upplevt en försämrad ekonomisk situation, rapporterade markant sämre självskattad hälsa än andra svarande (se Figur 9)⁷.

Figur 9. Självskattad hälsa bland svarande i olika ekonomiska situationer (andel svarande)

Källa: ÅSUB, Bearbetat material från Tillitsstudie 2018

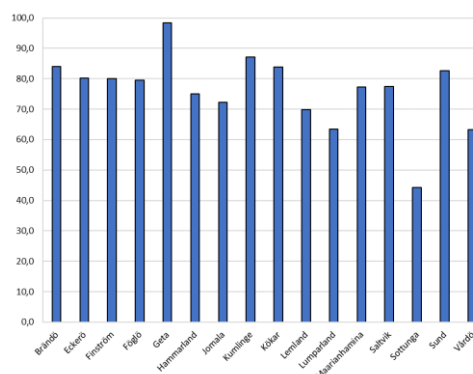
⁵ Andra svarsalternativ är någorlunda, dålig eller mycket dålig; ÅSUB Rapport 2018:5.

⁶ Enligt materialet från Folkhälsomyndighet i Sverige och ESS 2016.

⁷ ANOVA: $F_{2, 668} = 17.74, p < .001$. Bearbetning av

Enligt officiell statistik har sjukligheten varit lägre på Åland än i andra regioner i Finland under hela 2000-talet. Enligt FPA:s sjuklighetsindex 2017 var sjukligheten högst i Geta (98), Kumlinge (87), Brändö (84), Kökar (84) och Sund (83). Kommuner som hade den högsta medelåldern bland invånarna var långt desamma: Sottunga (58 år), Kumlinge (52 år), Brändö (51 år) och Kökar (50 år)⁸.

Figur 10. Sjuklighetsindex 2017 efter kommun, åldersstandardiserat

Källa: ÅSUB, FPA

Enligt officiell statistik och indikatorn för självskattad hälsa finns det en bra grund för social välfärd på Åland. Samtidigt behöver man uppmärksamma att en försämrad ekonomi kan snabbt påverka hälsan på ett negativt sätt. Liknande resultat har rapporterats för allmän mellanmänsklig tillit⁹.

svarsmaterialet i Tillitsstudien för Åland 2018 (ÅSUB Rapport 2018:5).

⁸ ÅSUB databas för befolkning.

⁹ Se mera i ÅSUB Rapport 2018:5.

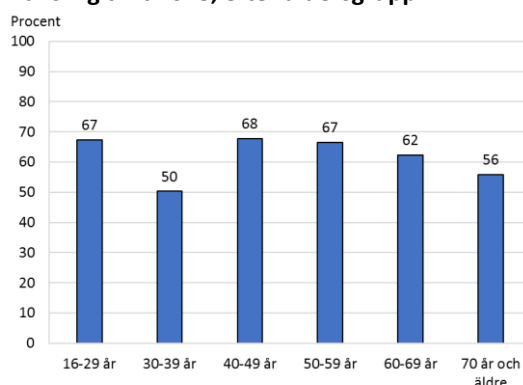
Mellanmänsklig tillit

Mellanmänsklig tillit är ett mått på hur mycket den svarande litar på sina medmänniskor i allmänhet. Resultaten anges ofta för de svarande som har rapporterat hög mellanmänsklig tillit som en del av socialt kapital i samhället.

Totalt 63 procent av ålänningarna har rapporterat hög mellanmänsklig tillit, vilket motsvarar resultaten för andra nordiska regioner¹⁰. Könsfördelningen bland "höglitare" på Åland är relativt jämn: 61 procent av kvinnorna och 63 procent av männen är höglitare.

Resultaten för ålderskillnader (se Figur 13) visade att andelen svarande med hög mellanmänsklig tillit var lägst bland 30–39-åringar (50,3 %) och relativt låg även bland de svarande som är 70 år och äldre (55,9 %). Enligt tidigare studier är det vanligt att andelen höglitare är störst i medelåldern (41–50 år) och sjunker bland de äldsta (71–80 år) (Rothstein, u.å).

Figur 13. Andel svarande med hög mellanmänsklig tillit 2018, efter åldersgrupp

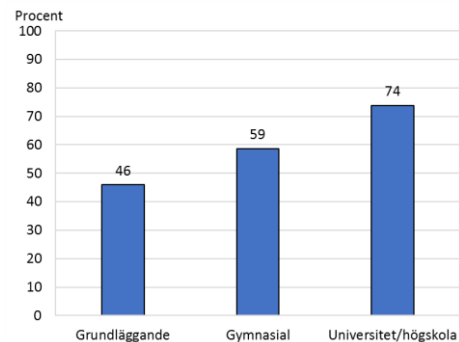

Källa: ÅSUB Rapport 2018:5

Utbildningsnivån har ett signifikant samband med mellanmänsklig tillit. Figur 14 visar att andelen höglitare är störst

bland de svarande som har universitets- eller högskoleutbildning och lägst bland de svarande som har en grundläggande utbildning (grundskola, folkskola eller mellanskola).

Figur 14. Andel svarande med hög mellanmänsklig tillit 2018, efter utbildningsnivå

Källa: ÅSUB Rapport 2018:5

Medan självskattad hälsa och mellanmänsklig tillit kan anses vara subjektiva välfärdsindikatorer, är utbildningsnivån ett mer objektivt mått för välfärd.

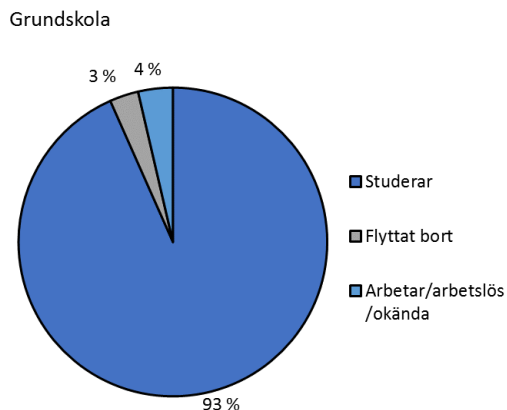
Utbildningsnivå

Flera sociala välfärdsindikatorer har ett samband med utbildningsnivån som beskriver personens högsta avslutade utbildning. Även övergångarna mellan utbildningsnivåerna uppmärksammas, eftersom misslyckade övergångar från grundläggande eller gymnasiala utbildning kan öka risken för utanförskap.

Figur 11 visar att allra flesta (93 %) som gick ut årskurs nio inom den grundläggande utbildningen på Åland 2014 hade fortsatt med studier 2015.

Finland var 67 % år 2016 (ESS 2016).

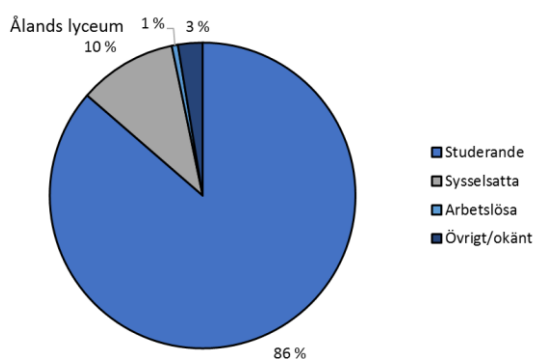
¹⁰ Hög mellanmänsklig tillit omfattar svarsalternativen 7–10 på en skala 0–10; ÅSUB Rapport 2018:5. Andelen höglitare i

Figur 11. Andel (%) niondeklassister 2014 efter verksamhet 2015

Not: Det fanns totalt 331 niondeklassister på Åland på vårterminen 2014.
Källa: ÅSUB Utbildningsstatistik

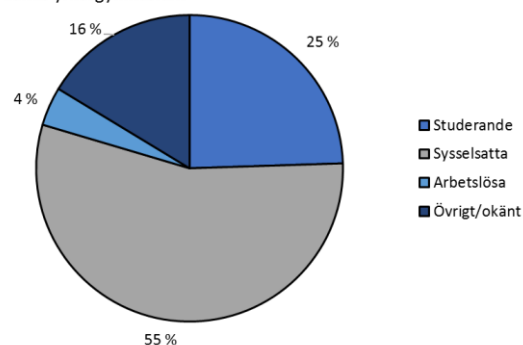
Det är även vanligt för utexaminerade från Åland lyceum att fortsätta studera. Från Figur 12 framgår att 86 procent av de som blev färdiga från lyceet 2014 var studerande året efter. Tio procent av de utexaminerade var sysselsatta i arbetslivet.

Motsvarande siffror för Ålands yrkesgymnasium visar att de flesta, 55 procent, av de utexaminerade var sysselsatta i arbetslivet året efter. Totalt 25 procent var studerande 2015 (Figur 12).

Figur 12. Andel (%) utexaminerade från Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium 2014 efter sysselsättning 2015

¹¹ Mycket nöjda omfattar svarsalternativen 7–10 på en skala 0–10; ÅSUB Rapport 2018:5. Den motsvarande andelen av

Ålands yrkesgymnasium

Not: Det fanns totalt 154 utexaminerade från lyceet och 245 utexaminerade från yrkesgymnasiet 2014.
Källa: ÅSUB Rapport 2018:1

Sammanfattningsvis kan konstateras att statistiken för 2015 visar att cirka tio personer föll utanför studier/arbete/annat i samband med övergången från årskurs nio och lika många blev arbetslösa i samband med övergången från den gymnasiala utbildningen.

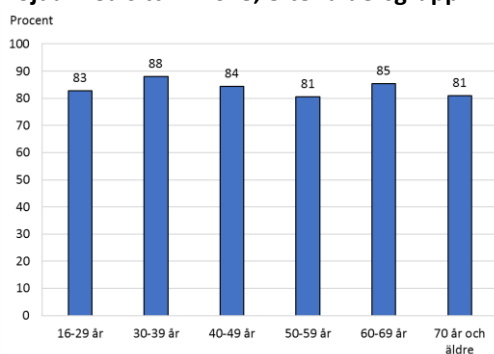
Nöjdhet med livet

Nöjdhet med livet är ett mått på subjektivt välbefinnande som mäts genom frågeformuleringen: "På det hela taget, hur nöjd är du med ditt liv i stort nuförtiden?" Likt mellanmännisklig tillit, kan nöjdhet med livet rapporteras för andelen svarande som är mycket nöjda med sitt liv.

Totalt 90 procent av ålänningarna har rapporterat att de är mycket nöjda med sitt liv¹¹. Kön- och åldersfördelningen bland dessa svarande är relativt jämn. Totalt 81 procent av kvinnorna och 84 procent av männen är mycket nöjda med sitt liv. Figur 15 visar åldersfördelningen bland de svarande som är mycket nöjda med sitt liv.

mycket nöjda i Finland var 88 % år 2016 (ESS 2016).

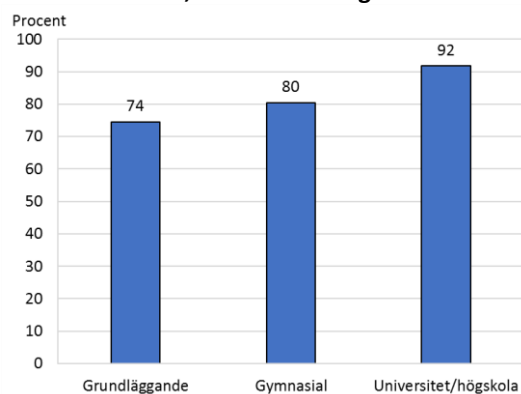
Figur 15. Andel (%) svarande som är mycket nöjda med sitt liv 2018, efter åldersgrupp

Källa: ÅSUB, bearbetat material från Tillitsstudie 2018

En statistiskt signifikant skillnad finns för nöjdhet i livet efter utbildningsnivån. Från *Figur 16* framgår att nöjdhet med livet är störst bland de svarande som har universitets- eller högskoleutbildning och lägst bland de svarande som har en grundläggande utbildning (grundskola, folkskola eller mellanskola).

Figur 16. Andel svarande som är mycket nöjda med sitt liv 2018, efter utbildning

Källa: ÅSUB, bearbetat material från Tillitsstudie 2018

Bilaga 1. BNP per capita

Tabell 1. BNP per capita (euro, köpkraftskorrigerat) för Åland, Finland och Sverige, 2007–2016

	Åland	Finland	Sverige
2006	34 500	28 400	31 000
2007	37 100	31 100	33 400
2008	34 000	31 600	33 100
2009	35 200	28 800	30 200
2010	36 700	29 600	31 800
2011	35 400	30 700	33 000
2012	33 600	30 700	33 800
2013	34 400	30 300	33 500
2014	34 700	30 600	34 300
2015	36 400	31 800	36 200
2016	35 600	32 000	35 800

Not: Avrundat till jämna hundratal.

Källa: ÅSUB

Bilaga 2. Utkomststöd

Grundläggande utkomststöd kan beviljas om personens eller familjens inkomster och tillgångar inte räcker till för de nödvändiga dagliga utgifterna. Utkomststöd är en förmån som beviljas i sista hand och rätten till utkomststöd avgörs genom en bedömning av de sökandes behov. På Åland är det kommunerna som beviljar utkomststödet. *Tabell 2* visar utvecklingen av antalet hushåll med utkomststöd på Åland sedan 2004.

Tabell 2. Hushåll som erhållit utkomststöd enligt hushållstyp 2004–2016

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Totalt	550	640	542	461	445	551	461	443	460	484	472	497	467
Ensamstående utan barn	409	491	384	336	317	400	323	297	326	320	310	338	315
Ensamstående män utan barn	244	286	236	190	190	251	194	185	190	181	183	203	198
Ensamstående kvinnor utan barn	165	205	148	146	127	149	129	112	136	139	127	135	117
Ensamstående med barn	76	87	87	67	76	81	82	82	72	90	101	92	84
Ensamstående män med barn	6	13	13	15	16	15	20	18	16	18	20	12	17
Ensamstående kvinnor med barn	70	74	74	52	60	66	62	64	56	72	81	80	67
Gifta/samboende par utan barn	28	32	30	29	17	29	21	18	24	24	24	23	28
Gifta/samboende par med barn	37	30	41	29	35	41	35	46	38	50	37	44	40

Källa: THL

Referenser

Bennett, F. (2013). Researching within-household distribution: Overview, developments, debates and methodological challenges. *Journal of Marriage and Family*, 75(3), 582–597.

Boschini, A. & Gunnarsson, K. (2018). Gendered trend in income inequality. *Increasing income inequality in the Nordics. Nordic Economic Policy Review 2018*, 100–127.

ESS 2016. European Social Survey.

Folkhälsomyndigheten. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/folkhalsans-utveckling/halsa/sjalvskattat-allmant-halsotillstand/> Hämtad 14.12.2018.

PROP. 2016/17:100. *Nya mått på välbefinnande. Utdrag ur 2017 års ekonomiska vårproposition*. Regeringskansliet, Finansdepartementet.

SOU 2015:56. *Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

ÅSUB Rapport 2018:1. *Ålands gymnasium 2011–2017. Utvärdering för utveckling*.

ÅSUB Rapport 2018:5. *Tillitsstudie för Åland 2018*.

ÅSUB Rapport 2018:6. *Ekonomisk utsatthet och social trygghet 2016*.

ÅSUB Statistikmeddelande Nationalräkenskaper 2018:2. *Nationalräkenskapsdata 2016*.

ÅSUB Översikter och indikatorer 2018:3. *Ekonomisk översikt hösten 2018*.